

O STAROČESKÉ DOMÁCNOSTI

Ze století našeho zajdeme do začátku věku sedmnáctého. Jsouce cizinci časovými, máme právo volně se rozhlížeti a gruntovně vše zkoumati.

Stojíme na rynku nevelkého města českého. Uprostřed čtverhranu kašna, kol dokola domy, tu dřevěné s podsíněmi, tam z kamene nákladnější, nad něž vyniká radnice s nevelkou vížkou. Prve, než se tam moudří a opatrní páni, pan purkmistr a páni radní sejdou, aby rokovali a soudili, provede nás přítel a průvodce náš, pan Pavel Rubekula, přísežný písař tohoto počestného města, a obeznámí nás se vším, co nám nového a zajímavého. Hledíme do úzké ulice, na jejímž rohu kamenný dům stojí. V prvním patře jeho vypíná se kulatý arkýř. Okna domu jsou nestejná, nepravidelně umístěna, střecha šindelem krytá, veliká a těžká, a nad ní černají se dvě plechové báně s korouhvemi větrnými. Majetník domu toho, jak nám pan Pavel Rubekula udává, je zámožný měšťan a kramář, jenž mimo toto stavení má roli za kamenskou branou a roli Modřecou. Neví zpaměti, kolik prutů jest jí, ale to že knihy městské ukáží. Navštívíme toho počestného souseda.

V přízemí jsou dvoje dveře, jedny do síně a k bytům, druhé do krámu, který sobě nejprve prohlédneme. Nevelkou klenutou místnost rozděluje pult na dvě nerovné části. Na konci pultu jsou sloupky, přes ně příčný trámec. Kolem pozorujeme více truhel, beden a bedniček. Tu dvě velké, okované, jedna malá, tam v koutě kramářská, „jak se s ní na jarmark jezdí“. Na sloupku dvoje váhy, jedny větší, druhé menší, na pultě tři zelené truhličky, v nichž koření, a to hlavně: pepř, skořice, nový květ, šafrán a fialový kořen. Kramář má hojnou zásobu a dost věcí rozmanitých. Hle, tu dva hrnce medu, tu černého papíru na kornoutky za rys, tu bílého přes čtrnáct kněh, rozličné barvy, jak dražší rumělku, tak hrudku tesařskou, již celá bednička.

Tam řada hrnečků a v nich všelijaké masti. tu balík

škrobu; s příčky nad pultem visí mnoho tuctů knoflíků černých i sklených, ohromný kotouč popruhů a nití barevných mnoho štuček. A hle, co ty balíčky? Jeden jako druhý — tři tucty jich! Libo-li se pobaviti a si zahráti — samé karty. Tu pro zábavu i pro potřebu bednička olověných kulek a vedle balík vidliček dvojbodých. Nechme těch drobotin a všimněme si toho, co ženským spíše se líbí. Co tu cívek lesklého dracounu a přadánek harasových! A ty balíky šamlatu, sukna, barokánu, grosgrainu a třpytivých cetek.

Ale pan Rubekula, jak viděti na něm, by rád dále; nuže, projdeme nízkými, pobitými dveřmi a staneme v síni. Nalevo dveře do světnice, opodál tmavá prostora pod kominem, kde ohniště na letní topení, dále napravo černají se schody do prvního patra. Síni viděti až na dvorek za stavením.

Síň jest dosti široká, v ní u zdi stojí truhla pro vaření, a naproti světnici stará černá almara a dále u samých dveří na dvorek vedoucích stojí „štok“.

Tož abychom vstoupili do jizby! Je prostranna a vedle ní jizbice nevelká, kde pan Tobiáš Bilavius z kněh čítává a vše potřebné zapisuje. Strop nad námi je dřevěný, barvy tmavé, zdi jako křída, čistě vybělené. Na jedné z nich visí dlouhá ručnice s řemenem, vedle stará kuše s heverem, na čelní stěně housličky, v jichž struny šmytec zastrčen. Vpravo ode dveří v koutě veliká kamna, do nichž se z venku přikládá, výše v druhém rohu dvě lože barevná pod „nebesy“. Kdybychom záclony odhrnuli, spatřili bychom hojně „šatův pernatých“, jako svrchnic, podhlavniček i spodnic, a ve všech hodně peří. Nad těmi lůžky visí začernalý olejový obraz a nesnadno rozeznati, co představuje. Mezi postelemi a kamny u dveří, do pokojíku vedoucích, stojí almara, vedle ní klavikord, ale porouchaný. Jsou smutné časy a nikdo nemyslí, aby jej opravil a na něm zahrál.

V druhém rohu proti ložím stojí velký stůl s vyřezávanými trnoži, krytý bílou javorovou tabulí. Podél zdi dlouhá lavice, u stolu několik židlí s vyřezávanými lenochy. Vlevo ode dveří police, na níž všelijakých mis a talířů hliněných a kamenných, cejnové nádobí, čistě vydrhnuté, lesknoucí se, jako: žejdlík, púlka, čtvrtka, „okolek mosazný, co se na něj mísy staví“, konvice pinetní, jiná široká, litá, mísy a lžíce cejnové. Z téhož kovu dole v příhradě jest umývadlo „se všemi věcmi, co k němu náležejí“.

Nikoho není ve světnici a my zvědavci podíváme se s povolením pana Rubekuly do almary svrchu jmenované. Samý šat tu a rozmanitý: „mužský choděcí“ a dole v příhradě „šaty vinuté“. Probírejme se tak trochu: Župan barvy fialové, vlkem i beraninou podšitý, kolár soukenný bez rukávů, pěkně premovaný. Zcela po vlašku! Kabát kožený, černý s barokanovými rukávy, a tu jiný rudý, trochu starý, „s dlouhým spodkem“, vedle dvoje spodky černé, soukenné. Na stěnách almary visí dva černé klobouky, jeden se „šmelcovým šmukem“, vedle čepice a mužská karkule pěkně vyšívána. — Tento barokanový kožich asi paní Bilaviusově výborně sluší a jak pan Rubekula tvrdí, ten nový šamlatový mantlík, bělinami podšitý, ne méně.

To prý nejsou všechny paniny šaty, máť ostatní v bité truhle na komoře a zlatý čepec se zlatými cetkami, šest a půl lotu těžký, mezi stříbrem mužovým. Na komoře také truhla plnička „šatův vinutých“, jako: ubrusů činovatých, tlustých, čeledních, plachetek, loktuší, cejch a j.

A teď se podívejme do menší světničky. U okna psací stůl, nad ním kontrfekt samého pana Tobiáše. Na stole zelený kalamář, péra, papíry a knížky malé i velké. Před stolem lenoška černou koží potažená, v koutě lože pod nebesy, nad ním dva staré kordy, ručnice a vedle loutna, ale všecka zaprášená s potrhanými strunami. Již asi dávno na ní pan Bilavius nezahrál. Shora popatřme v dol, do kouta za postel, kdež se povaluje sedlo uherské se zelenými třmeny, uzda jezdecká, prostá, a rejtharské staré boty.

V druhém rohu stojí bitá almara, na jejímž boku visí nové kožené spodky a vedle nich zelený, šamlatový kabátek. Zdá se, že před chvílí pan Bilavius se tu byl převlékal, jak patrně z toho nepořádku; tu u almary leží střevíce a na nich harasové punčochy. Bitá almara je na několik západů zavřena, ale průvodčí náš povídá, co as obsahuje. Je tam zajisté mimo peníze stříbrný koflík v krajích pozlacený, který pan Tobiáš zřídka jen vytáhne, pak stříbrný pás, přes libru prý těžký, stříbrné lžice a ženin zlatý čepec.

A tu vedle psacího stolku jiná pokladnice! Schválně jsme si jí nevšimli, abychom jí zato teď více pozornosti věnovati mohli.

Knihovna českého souseda a za onoho věku! Snad se usmějeme. Hezká řádka kněh v tom stojanu, malých, velkých, namnoze ve vepřové koži svázaných. Čtème, obracejme trochu listy: Grammatica Phil. Melanchtonis. — Dic-

tionarium quattuor linguarum. — Dialogus Huttenicus. — Examen Phil. Melanchtonis. — Psalterium Davidis carmine reditum. — Aj a zas latinská a opět — tolik latinských kněh! Což tato? Fiori Preciosi — vlašská! A tu: Le comediae di Terentio! Dál ještě několik vlašských kněh. A což tato maličká? Toť Nový Zákon ve francouzské řeči a zas několik francouzských — a tu ještě více německých! Harmoniae sacrae, Formular und Rhetorica, písně Martina Luthera a mn. j.

Snad pan Tobiáš „podporoval“ českou literaturu také tak, jako mnozí z jeho potomků. Nekřivdíme!

Vizme tu největší řadu kněh, ty všechny psány jsou mateřským jeho jazykem: Bibli česká „Melantriška“, Kancionál, Žaltář, Titulář dvořský, český, Postilla, Zrcadlo věčného života, O stavu manželském, Přemýšlování duchovní, historie o válkách uherských, také snář větší, kalendář na všecka leta se trefující atd. atd.

Když tak už v tom štárání jsme, zajděme si na dvorec zdi obehnaný. V malé konírně stojí valach kramářův, u dveří visí řemení a plechová lucerna.

Před kolničkou stojí vůz a kára, v kolniče kočárek dosti těžký, v koutě opírají se o zeď lišně kočárské a k „sprostému vozu“, na trámčích pod střechou viděti sáně s barevnou korbou.

O jiných věcech a nástrojích netřeba mluvit. Bylyť za onoho času zrovna takové jako dnes.

Pan Pavel Rubekula podotýká, že se blíží hodina třetí a že mu jíti do radnice. Jdeme také.

Než ještě jednou rozhlížíme se po výtvarném, prostorovém domě, po jeho zařízení a hojných zásobách.

Za několik let tu bude drancovat císařský dragoun Vallonský, po něm přijde Švéd, pak zase císařský landsknecht, a každý bude surový a bez milosrdenství. Nenajde-li už ničeho, zapálí stavení, na jehož rozvalinách usedne plačíc ožebračená rodina jindy zámožného měšťana.